



Province of the  
**EASTERN CAPE**  
EDUCATION

**NASIONALE  
SENIOR SERTIFIKAAT**

**GRAAD 12**

**JUNIE 2019**

**GEOGRAFIE V1  
NASIENRIGLYN**


**PUNTE: 225**

---

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 13 bladsye.

---

**INSTRUKSIES EN INFORMASIE VOORDAT MERK BEGIN VIR INTERNE EN EKSTERNE DOELEINDES.**

1. Gebruik 'n enkele merkie vir die toekenning van EEN (1) punt. ✓
2. Gebruik TWEE merkies vir die toekenning van TWEE (1) punte. ✓ ✓
3. Merkies MOET geplaas word, op / bo / aan die einde van die korrekte respons, in die sin.
4. 'n Kruis ( X ) MOET aan die einde van elke verkeerde / ongeldige sin of reaksie geplaas word.
5. Alle paragraafvrae moet die gebruik van die simbool  insluit wanneer 'n kandidaat 8 punte behaal het.

(MOENIE punte aan kandidate toeken waar paragrawe nie in volsinne voltooi word nie.)

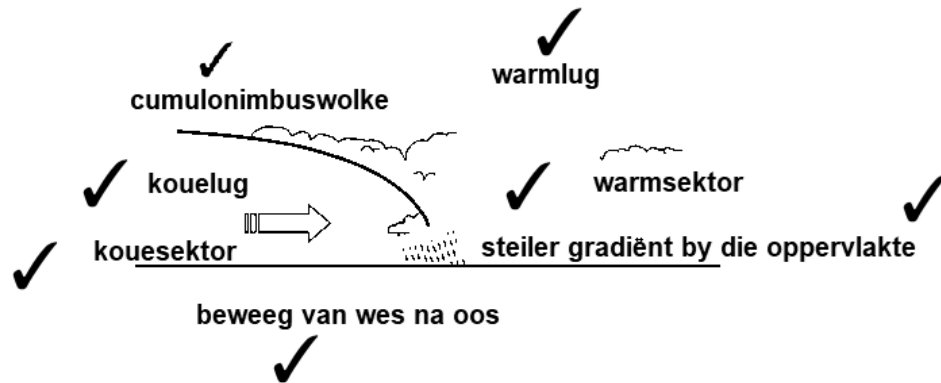
(MOENIE punte toeken waar vae antwoorde gegee word in paragraafresponse wat nie 'n toepaslike skakel na die antwoorde in die Nasienriglyne insluit nie.)

6. Elke onderafdeling MOET 'n totaal op die regterkantse kantlyn weerspieël, bv. 1.1 moet 'n totaal uit (8) wees en 1.2 moet 'n totaal uit (7) wees en 1.3 moet 'n totaal uit (15) wees.
7. Die subtotaal vir elke subafdeling moet korrek OPGETEL word om jou 'n TOTAAL vir die vraag te gee, wat aan die begin van die beantwoorde vraag aan die linkerkantse kantlyn aangebring moet word.
8. Die totaal vir elke voltooide vraag MOET op die VOOR-bladsy geskryf word met 'n GROOTTOTAAL uit 225.
9. Merk moet in ROOI pen voltooi word.
10. Eerste vlak moderering (HOD / Senior Onderwyser) MOET in GROEN pen voltooi word.
11. Tweede vlak moderering (Cluster / Circuit) MOET in ORANJE pen voltooi word.
12. **Jy word aangemoedig om betrokke te raak by die Nasienriglyne en toepaslike (geldige) antwoorde BY TE VOEG wat moontlik tydens die ontwikkeling uitgelaat is, in oorleg met jou DISTRIK VAKADVISEUR.** Vir modereringsdoeleindes moet jy hierdie byvoegings op jou nasienriglyne in ROOI skryf en die gewysigde nasienriglyn insluit as deel van die opvoederportefeulje van bewyse vir eksterne modereringsdoeleindes

**AFDELING A: KLIMAAT, WEER EN GEOMORFOLOGIE****VRAAG 1**

- |     |       |   |         |     |
|-----|-------|---|---------|-----|
| 1.1 | 1.1.1 | B (1)   |         |     |
|     | 1.1.2 | E (1)   |         |     |
|     | 1.1.3 | D (1)   |         |     |
|     | 1.1.4 | A (1)   |         |     |
|     | 1.1.5 | G (1)   |         |     |
|     | 1.1.6 | I (1)   |         |     |
|     | 1.1.7 | H (1)   |         |     |
|     | 1.1.8 | C (1)   | (8 x 1) | (8) |
| 1.2 | 1.2.1 | B (1) Aanvaar E   |         |     |
|     | 1.2.2 | A (1)   |         |     |
|     | 1.2.3 | D (1)   |         |     |
|     | 1.2.4 | C (1)   |         |     |
|     | 1.2.5 | E (1) Aanvaar B   |         |     |
|     | 1.2.6 | F (1)   |         |     |
|     | 1.2.7 | G (1)   | (7 x 1) | (7) |
| 1.3 | 1.3.1 | (a) Winter (1)  | (1 x 1) | (1) |
|     |       | (b) Die Kalahari-hoogdruksel is goed ontwikkel op die kaart (1)<br>Koue fronte wat die weer van Kaapstad beïnvloed (1)<br>Oor die algemeen wolkloos oor die binneland weens die<br>oorheersing van die Kalahari-hoogdruk (1)<br><b>(Enige TWEE)</b>   | (2 x 1) | (2) |
|     | 1.3.2 | (a) Aangedryf deur die westewindgordel (1)  | (1 x 1) | (1) |
|     |       | (b) Port Elizabeth is geleë in die warm sektor van die middelbreedte-<br>sikloon en Kaapstad in die koue sektor (2)<br>Die temperatuur van Port Elizabeth is dus hoër as dié van<br>Kaapstad (2)<br>Kouer lug is swaarder en digter as warmer lug, daarom is die<br>lugdruk van Kaapstad hoër as dié van Port Elizabeth (2) | (3 x 2) | (6) |

## 1.3.3



[ENIGE VIER BYSKRIFTE WAT BEIDE LUGMASSAS INSLUIT](4 x 1) (4)

1.4 1.4.1 Lyndonderstorm (1) (1 x 1) (1)

1.4.2 **Naam:**

A = SW of koel/koue (droë) lugmassa (1)

B = NO of warm (vogtige) lugmassa (1)

**Beskrywing:**

A = Koue lug vanaf die Atlantiese oseaan (1)

B = Warm lug vanaf die Indiese oseaan (1)

[ENIGE EEN IDENTIFISERING of EEN BESKRYWING] (2 + 2) (4)

1.4.3 (a) Vogfront (1) (1 x 1) (1)

(b) Die **kouer en digter** lug vanuit die SW daal (1) aangesien daar onderkelwing (1) van die warmer lug uit die NO plaasvind (1)

**OF**

Die warmer lug word deur die koel lug (1) opwaarts gedwing, wat lei tot strome van warm lugmassas en verhoogde neerslae (1)

[Enige TWEE] (2 x 1) (2)

1.4.4 **POSITIEWE EKONOMIESE IMPAK OP BINNENLANDSE LANDBOU**

Verhoog die beskikbaarheid van reënwater/water na die sentrale streke vir landboupraktyke van gewas- en veeboerdery (2)

Verhoog winsgewendheid en ekonomiese aktiwiteit van droër streke (2)

Stoordamme/damme bereik kapasiteitsvlakke en water kan gebruik word vir kommersiële en bestaansboerderypraktyke wat landbouprodukte verhoog (2)

Verhoogde voedingstowwe in grond as gevolg van verbeterde grondvrugbaarheidsvlakke sal landbou-oesopbrengste en boerdery-insette / -uitsette verbeter (2)

Verhoogde reënval het 'n suiwerende effek: Verhoogde reënval verwyder besoedelde water / siektes in boerderygebiede van riviere damme wat landbou-omgewings en voorraadgehalte verbeter en die koste van onderhoud van plase vir boere verminder (2)

[Enige VIER] (4 x 2) (8)

1.5	1.5.1	Dendrities (1)	(1 x 1)	(1)
	1.5.2	Lyk soos die takke van 'n boom (1) Sytakke sluit skerphoekig aan (1) Onderliggende rotsstruktuur is eenvormig teen weerstand (1) <b>[Enige TWEE]</b>	(2 x 1)	(2)
	1.5.3	Die hoofstrome van 'n reghoekige patroon buig 90° / die hoofstroom van 'n dendritiese patroon kronkel liggies (2) Sytakke sluit by die hoofstroom teen 90° in 'n reghoekige patroon / sytakke sluit skerphoekig by die hoofstroom aan in 'n dendritiese patroon (2) Die reghoekige patroon vorm op krake en nate in stollings- en sedimentêre gesteentes / die dendritiese patroon vorm op stollings- en sedimentêre gesteentes met gelyke weerstand teen erosie (2) <b>[Enige TWEE – Verskil moet aangetoon word vir volpunte]</b>	(2 x 2)	(4)
	1.5.4	(a) Aantal strome in 'n riviersisteem (1) <b>(Konsep)</b>	(1 x 1)	(1)
		(b) A (1)	(1 x 1)	(1)
		(c) Oppervlakte van die dreineerbekken gedeel deur die totale lengte van al die strome (1) Bepaling van die stroomorde (1)	(2 x 1)	(2)
		(d) Die gesteentes by <b>A</b> is gewoonlik sagter as die gesteentes by <b>B</b> , daarom is vertikale erosie makliker, wat meer kanale skep (2) Die harder gesteentes van <b>B</b> veroorsaak minder kanale en gevolglik is laer digtheid die gevolg (2)	(2 x 2)	(4)
1.6	1.6.1	'WWF/World Wildlife Fund for Nature' (1)	(1 x 1)	(1)
	1.6.2	Vleilande suiwer water natuurlik (2) Vleilande verminder die risiko van oorstromings (2) <b>[Enige EEN]</b>	(1 x 2)	(2)
	1.6.3	'Werk vir Water' (2) 'Werk vir Vleilande' (2) Die beheer van waterdorstige uitheemse plantbesmettings en vleilandherstelling (2) <b>[Enige TWEE]</b>	(2 x 2)	(4)

#### 1.6.4 **VERBETERING VAN DIE KWALITEIT VAN WATERVOORSIENING:**

Bou damme om permanente en beheerde watervoorsiening aan gemeenskappe te verseker (2)

Bestuur rivierstelsels deur vloedbeheer te verbeter en watervolumes te verbeter (2)

Nedersettings kan aangemoedig word om uitheemse plantegroei te verwyder (2)

Verminder die aantal nedersettings wat op die vloedvlakte gebou is, om infiltrasiekoerse in gelyke gradiënte te verbeter (2)

Verhoogde buffersones rondom die rivier om menslike impak te beperk (2)

Die verwydering van grondwater/water vir besproeiing, myne en nywerhede moet nagevors word om beperkinge in besoedeling en gebruik te verseker (2)

Inter-bekken oordrag van water – beweeg water van een rivierkom na 'n ander (2)

Kunsmatige oewerwalle ('levees') om water in die rivier te hou en waterverlies deur oorstromings te vermy (2)

Die skoonmaak van die rivierkom van eksotiese bome/boomspepies deur plaaslike omgewingsgroepe (2)

Buffersones rondom riviere om nedersettings naby riviere te voorkom aangesien dit tot waterbesoedeling bydra (2)

Bestuur die informele nedersettings naby riviere om huishoudelike en rioolbesoedeling in die water te voorkom (2)

Streng wette teen nywerhede wat riviere besoedel (2)

Swaar boetes moet geïmplementeer word om waterbesoedeling te voorkom (2)

Bewaar vleilande aangesien hulle as sponse dien (2)

GIS kan gebruik word om die invloed van mynbou, nywerhede, nedersettings, ens. op die dreineerbekken/opvanggebied te ondersoek (2)

Waterbehandelingswerke wat aangelê word om afvalwater te suiwer voordat hulle in strome/riviere beland (2)

Meer bewusmakings- en opvoedingsveldtogte vir gemeenskappe wat naby die rivier woon (2)

Verhoog die toegang van gemeenskappe tot stortingsterreine vir verbeterde afvalverwydering (2)

Gebruik plaaslike gemeenskapskole om skoonmaakveldtogte in te stel (2)

**[Enige VIER]**

(4 x 2)

(8)

**[75]**

**VRAAG 2**

- 2.1 2.1.1 Kalaharihoog (1)
- 2.1.2 Antikloksgetwy (1)
- 2.1.3 kuslaag (1)
- 2.1.4 Noordwes (1)
- 2.1.5 Middelbreedte-sirkel (1)
- 2.1.6 Aflandig (1)
- 2.1.7 1 °C/100 m (1) (7 x 1) (7)
- 2.2 2.2.1 D (bo-aansig) (1)
- 2.2.2 B (benedeloop) (1)
- 2.2.3 C (bo; benede; middel) (1)
- 2.2.4 B (bestaan uit gedeponeerde slik) (1)
- 2.2.5 D (benede) (1)
- 2.2.6 B (middel) (1)
- 2.2.7 C (multi-konkaaf) (1)
- 2.2.8 B (gevlakte strome) (1) (8 x 1) (8)
- 2.3 2.3.1 Isoterme (1) (1 x 1) (1)
- 2.3.2 11 – 5 = 6 °C (1) (1 x 1) (1)
- 2.3.3 Hitte-eiland (1) (1 x 1) (1)
- 2.3.4 Die stad se temperatuur is hoër as dié van die oop land (2)  
Die temperatuur is ongeveer 6 °C laer in die oop land wat die stad omring (2)  
**(Enige EEN)** (1 x 2) (2)
- 2.3.5 Die stadsgebied het meer kunsmatige oppervlakte wat hitte absorbeer (2)  
Daar is meer aktiwiteite in die stad wat kunsmatig hitte opwek (2)  
Hoë geboue in die stad vang hitte vas en hou dit tussen hulle (2)  
Dreineringsstelsels lei water weg, daarom is daar minder insolasie nodig vir verdamping, dus word 'n surplus hitte geskep (2)  
**(LET WEL: EEN VOORBEELD VAN ELK VAN DIE ONDERSTREEPTE FEITE MAG AANVAAR WORD)**  
**[Enige DRIE]** (3 x 2) (6)
- 2.3.6 Die rivier sal 'n matige invloed hê (2)  
Sommige insolasie sal gebruik word vir verdamping, dus meer neerslag en verkoeling van die stad (2)  
Alle plekke onmiddellik langs die rivier sal laer temperature as dié verder weg hê (2)  
**[Enige TWEE]** (2 x 2) (4)

- 2.4 2.4.1 Wanneer 'n gebied 'n temperatuurverhoging ervaar met 'n toename in hoogte (1)  
[Konsep] (1 x 1) (1)
- 2.4.2 Rookmis (2) (1 x 2) (2)
- 2.4.3 Die grafiek dui aan dat die temperatuur eers met hoogte afgeneem het (2)  
Die temperatuur het toegeneem met die toename in hoogte na die inversielaag (2) (2 x 2) (4)
- 2.4.4 **IMPAK OP DIE VALLEI**  
Die rookmis/besoedeling word vasgevang deur die inversielaag wat sigbaarheidsprobleme vir mense veroorsaak (2)  
Die besoedeling word vasgevang deur die dalende lug in die nag wat velirritasies / longprobleme veroorsaak (2)  
Die koue lug het die warm lug op die valleivloer verplaas wat kan lei tot rypholtes wat dus boerderyaktiwiteite beïnvloed (2)  
Die inversielaag is warm en nedersettings word dikwels in hierdie gordel opgerig (2)  
Gewasse/plante wat nie rypbestand is nie, kan in hierdie laag geplant word nie (2)  
[Enige VIER] (4 x 2) (8)
- 2.5 2.5.1 'n Kragtige rivier erodeer terugwaarts by sy oorsprong en roof die hoofwater van 'n naburige rivier (1)  
Wanneer 'n rivier op 'n laer vlak vloei, roof dit 'n rivier wat op 'n hoër vlak vloei (1)  
[Enige EEN] (1 x 1) (1)
- 2.5.2 A – Laer (1)  
B – Hoër (1) (1 + 1) (2)
- 2.5.3 Stroom A sal terugwaarts deur die waterskeiding erodeer na stroom B toe omdat dit laer geleë is (2)  
Die steiler helling waaroor stroom A vloei, veroorsaak dat dit in die waterskeiding terugsny (2)  
Die vallei waardeur Stroom A vloei, is dieper as die vallei by stroom B wat stroom A laat terugsny in die waterskeiding (2)  
[Enige TWEE] (2 x 2) (4)
- 2.5.4 Die bestaansboere by E sou 'n groter volume water hê (2)  
Verbeterde watervoorsiening sal produksievlakke verhoog en oesopbrengste verbeter (2)  
Bestaansboerdery kan verander na kleinskaalse boerderyproduksie weens verhoogde ooste (2)  
[Enige TWEE] (2 x 2) (4)
- 2.5.5 Die waterlewe sal afneem (2)  
Oormatige slikking sal die habitat van die waterlewe beperk (2)  
Biodiversiteit sal afneem (2)  
[Enige TWEE] (2 x 2) (4)



2.6	2.6.1	Geërfde dreineringspatroon (1)	(1 x 1)	(1)
	2.6.2	Gepaar (1)	(1 x 1)	(1)
	2.6.3	Terrasse kom aan beide kante van die rivier voor (1)	(1 x 1)	(1)
	2.6.4	As gevolg van 'n toename van die rivier energie, word die rivier verjong. (2) Vertikale erosie vind plaas (2) 'n Nuwe vallei word in die ou vloedvlakte uitgekerf (2) As hierdie proses homself herhaal, sal dit topografiese stappe lewer - wat die terras(e) tot gevolg het (2) [Enige TWEE]	(2 x 2)	(4)
	2.6.5	<b>POSITIEWE</b> 'n Rivierterras is 'n toeriste-aantreklikheid (2) Die trap van die terras is groot genoeg vir die groeiende akkerbou produksie (2) Die gebied is te hoog om oorstrom te word as die watervlak styg (2) Die trap van die terras bestaan uit sediment wat tydens die oorstromings in die verlede gedeponeer is (2) Die sediment verskaf vrugbare grond vir landbouaktiwiteite (2) <b>NEGATIEWE</b> Kan lei tot verhoogde afloop en vernietiging van plantegroei (2) Nie geskik vir konstruksie nie (2) Besproeiing sal nodig wees aangesien die water nie die velde sal bereik nie (2) Dit sal moeilik wees vir die boere om die bewerkte landerye te bereik (2) Erosie kan die terras(e) onderkelf, wat kan lei tot die ineenstorting van die terras (2) Erosie weens reën kan op die krans van die terras voorkom (2) [Enige TWEE]	(4 x 2)	(8) [75]

**AFDELING B: LANDELIKE- EN STEDELIKE NEDERSETTINGS****VRAAG 3**

3.1	3.1.1	F (nedersetting) (1)		
	3.1.2	A (patroon) (1)		
	3.1.3	C (interne struktuur) (1)		
	3.1.4	E (standplaas) (1)		
	3.1.5	D (kern) (1)		
	3.1.6	B (funksie) (1)		
	3.1.7	I (verspreid) (1)		
	3.1.8	G (situasie) (1)	(8 x 1)	(8)
3.2	3.2.1	C (1)		
	3.2.2	D (1)		
	3.2.3	C (1)		
	3.2.4	A (1)		
	3.2.5	C (1)		
	3.2.6	A (1)		
	3.2.7	A (1)	(7 x 1)	(7)
3.3	3.3.1	landelik (1)	(1 x 1)	(1)
	3.3.2	kern (1)	(1 x 1)	(1)
	3.3.3	Gehuggie (1) [Aanvaar landelike gehuggie]	(1 x 1)	(1)
	3.3.4	Vrugbare grond (2) Die grond is vrugbaar en bevorder die groei van gewasse (2) Weiding (2) Die ligging maak die groei van weiding vir lewende hawe in die middel van die gehuggie moontlik (2) Brandstof (2) Die ligging van boslande en bome rondom die nedersetting verhoog die beskikbaarheid van hout vir verwarming (2) Droë punt (2) Nedersetting kan op 'n helling bo die vloedvlak geleë wees. (2) Aspek (2) Die geboue is op die middelhange geleë om die hoeveelheid hitte wat ontvang word te verbeter (2) [Enige EEN met verduideliking]	(2 x 2)	(4)

- 3.3.5 Kollektiewe grondbesit – 'n Waardestelsel van landbou-aktiwiteite in 'n enkele patriargale opset met sibbe (Een familie met geboue in nabyheid van mekaar) (2)  
 Gedeelde boerderypraktyke – Boere met soortgelyke godsdienstige en geloofstelsels groepeer saam om boerdery-implemente en -metodes te deel (2)  
 Tradisionele beesboerderygemeenskappe het geglo dat die beeste vir vee in die sentrum gehou word met geboue rondom die beesboerdery as hoofaktiwiteit (2)  
**[Enige TWEE]** (2 x 2) (4)
- 3.3.6 Vermindering van bewerkte grond verhoog die tempo van landelike ontvolking (2)  
 Grond word onvrugbaar en onekonomies om landboupraktyke voort te sit wat tot verlate plase en dorpe lei (2) (2 x 2) (4)
- 3.4 3.4.1 Landelik-stedelike migrasie (1 x 1) (1)
- 3.4.2 Beter dienste in stedelike gebiede (water, krag, aanvaar ander voorbeelde) (1)  
 Beter fasiliteite in stedelike gebiede (skole, klinieke, aanvaar ander voorbeelde) (1)  
 'Helder ligte' (teaters, klubs, aanvaar ander voorbeelde) (1)  
**[Enige EEN]** (1 x 1) (1)
- 3.4.3 (a) Afname in mense wat in landelike gebiede woon (1)  
**(Konsep)** (1 x 1) (1)
- (b) Besighede sal 'n beduidende daling in kliënte hê (2)  
 Kleinskaalse besighede sal sluit (2)  
 Geen opgradering van infrastruktuur deur plaaslike owerhede weens swak plaaslike finansies (2)  
 Bejaardes en jonges met lae koopkrag agtergelaat (2)  
**[Enige TWEE]** (2 x 2) (4)
- 3.4.4 Moontlikheid om beskermde werk te kry (2)  
 Familie sal gereelde en bestendige inkomste hê (2)  
 Dienste is beter soos behuising, medies, opvoeding, ens. (2)  
 Moontlikheid van beter ontspannings- en kultuuraktiwiteite (2)  
 Om basiese behoeftes te kan bekostig sal armoede verlig (2)  
 Beter onderwys sal 'n positiewe uitwerking op die kinders se toekomstige moontlikhede hê (2)  
**[Enige VIER]** (4 x 2) (8)

- 3.5 3.5.1 Groente/Komkommers/blaarslaai/wortels/tamaties (1)  
 Tradisionele lap/klere (1)  
 Kos/Pastei/Samoesas (1)  
 Tradisionele drankies (1)  
 Kussings (1)  
 Skoene (1)  
 Vrugte/Pere/Appels (1)  
**[Enige TWEE]** (2 x 1) (2)
- 3.5.2 Lae-orde goedere (1) (1 x 1) (1)
- 3.5.3 Goedere word teen laer pryse verkry/maklik verkry (2) (1 x 2) (2)
- 3.5.4 Die items is daaglikse items en dienste sal laer pryse het en beskikbaar wees en sal gekoop word deur beide gereelde en ongereelde klante in die SSK (2)  
 Elke besigheid sal goedkoper goedere verkoop om met 'n laer wins te werk met verbeterde volumes, aangesien die drempelbevolking nie konstant is nie (2)  
 Die tipe kliënte (drempelbevolking) sal informele handelaars soek omdat hul pryse op goedere en dienste laer sal wees (2)  
**[Enige EEN]** (1 x 2) (2)
- 3.5.5 'n Lae drempelbevolking word benodig vir die goedere en dienste wat verskaf word (2) (1 x 2) (2)
- 3.5.6 Die prys van goedere hang nie van afstand af nie (2)  
 Die potensiaal vir klante styg omdat die SSK 'n sentrale ligging het (2)  
 Die sentrale ligging verseker dat die besigheid gereeld besoek word deur kliënte met 'n variasie van afstande (2)  
 Die radius van die middel strek in alle rigtings en vermeerder die invloedseer (2)  
**[Enige DRIE]** (3 x 2) (6)
- 3.6 3.6.1 Behuisingstekorte (1) (1 x 1) (1)
- 3.6.2 Die meeste van die grond in residensiële stedelike nedersettings word deur welgestelde mense besit (2) (1 x 2) (2)
- 3.6.3 **Uitdaging 1**  
 Die meeste gesinne kan nie bekostig om eiendom in residensiële stedelike nedersettings te koop nie (2)  
**Uitdaging 2**  
 Die meeste gesinne word gedwing om eiendom teen hoër pryse in residensiële stedelike nedersettings te huur (2) (2 x 2) (4)

- 3.6.4 Goeie monitering van eiendomspatrone in residensiële stedelike nedersettings deur eiendomsagente en welgestelde mense (2)  
 Maksimum aantal eiendomsbesit (eiendomsbeperkings) binne gemeenskappe (2)  
 Verskillende kostestruktuur vir ryk en invloedryke eienaars (2)  
 Toepaslike grondgebruikbeplanningsbeleide wat bekostigbaarheid op die buitewyke van die SSK integreer om 'n tekort aan behuisingsuitdagings op te los (2)  
 Huurkontroles om winsgewendheid te beperk en die beskikbaarheid van behuising te verbeter (2)  
 Eiendomswinstebelasting van die rykes (2)  
 Beperkte areas vir behuising wat deur die raad goedgekeur is om die impak van gebrek aan leefruimte te verminder (2)

[Enige VIER]

(4 x 2)

(8)

[75]

**TOTAAL: 225**





